

Echte koekoeksbloem (*Lychnis flos-cuculi*)

De Echte koekoeksbloem heeft voor de bijen en ook voor de imker soms een verrassing in petto. Meestal kunnen bijen er zowel nectar als stuifmeel op verzamelen. Maar het kan voorkomen dat een zwam het stuifmeel van de bloemen heeft vervangen door eigen middelen voor de voortplanting. Voor de imker kan de honinggoogst dan onverwachte resultaten opleveren.

Vochtige standplaats

Van de twaalf soorten van het geslacht Koekoeksbloem (*Lychnis*), behorend tot de Anjerfamilie (*Caryophyllaceae*), is de Echte koekoeksbloem de enige die in ons land inheems is. Een aantal soorten vindt toepassing voor de siertuin. Heel geschikt voor de tuin is de Brandende liefde (*Lychnis calcedonia*) die haar oorsprong heeft liggen in Oost-Europa en Zuid-Siberië. De Echte koekoeksbloem heeft haar naam te danken aan het voorkomen van schuim in de bladoksels. Vroeger dacht men dat het spuug was van de koekoek. Het schuim is echter een afscheiding van de Schuimcicade (*Philaenus spumarius*) die dit gebruikt om ongezien te blijven. Binnen de Anjerfamilie is de plant een buitenbeentje. In tegenstelling tot andere soorten van de familie houdt zij van een vochtige standplaats. In ons land is ze dan ook een algemene plant van natte weilanden en vochtige duinvalleien. Zij heeft echter veel te lijden gehad van ontwateringen en het areaal is daardoor teruggedrongen naar slootkanten.

Korte levensduur

Echte koekoeksbloem heeft, ondanks dat ze een overblijvende plant is, maar een vrij korte levensduur. Zij overwintert met een rozet van tegenover elkaar staande bladeren. Langs de bloeistengel staan de smalle bladeren kruisgewijs tegenover elkaar. De hoofdbloei valt in de voorzomer. Daarna kan er nog een nabloei tot in de herfst plaatsvinden. De bloemen staan in bijschermen die, verspreid langs de hoofdstengel staande, samen een losse tros vormen. De kelkbladen zijn voor een groot deel met elkaar vergroeid. Ze vormen samen een eivormige kelkbuis. De bloemkroon wordt gevormd door vijf bladen. Ze bestaan uit een smal gedeelte aan het begin, de nagel genoemd, en een brede plaat die is verdeeld in twee brede slippen in het midden en twee smalle slippen langs de zijkant. Zo'n bloemvorm met vele geledingen is gunstig voor de optische oriëntatie van bezoekende

insecten. De kroonbladen worden door de kelkbuis bij elkaar gehouden. De kleur is roze, soms wit. Ter plaatse van de overgang van de nagel naar de plaat zit er op het kroonblad een uit twee slippen bestaand aanhangsel. Samen vormen de aanhangsels de bijkroon van de bloem. Met uitzondering van de bijkroon reflecteren de kroonbladen sterk ultraviolet. Voor de bijen is de bijkroon daardoor een prima markering van het midden van de bloem. De meeldraden staan in twee kransen van vijf. Die van de binnenste krans zijn met de nagel van de kroonbladen vergroeid. Het stuifmeel van beide kransen komt na elkaar vrij: eerst gaan de helmknoppen van de losstaande meeldraden in de buitenkrans open. De kans op kruisbestuiving wordt hierdoor vergroot. Die wordt bovendien nog groter doordat de stempels rijp worden na het vrijkomen van het stuifmeel in de eigen bloem. De nectariën liggen onder in de bloem tegen het vruchtbeginsel.

Meeldraadgallen

Bijen verzamelen zowel nectar als stuifmeel op de bloemen. Maar het geval kan zich voordoen dat ze iets anders dan het verlangde stuifmeel verzamelen. Op de plant, in het bijzonder in de bloemen, heeft zich soms parasitair de brandzwam *Ustilago violacea* gevestigd. Tengevolge daarvan komen de helmknoppen niet tot ontwikkeling maar vormen zich in de plaats daarvan sporendragers van de brandzwam gevuld met paarse sporen. Als deze sporen in grote hoeveelheden door bijen worden verzameld, heeft dat invloed op de kleur van de honing (Jekave 1949).

Vermeerdering

Echte koekoeksbloem vermeerdert zich door middel van zaad. De vrucht is een eivormige doosvrucht die aan de bovenzijde met vijf korte tanden opengaat. Door schudden van de vrucht, bijvoorbeeld door de wind of door langslappende dieren, worden de zaden naar buiten geslingerd. De zwarte zaden zijn bezet met rijen korte stekels. Ze hechten zich daarmee gemakkelijk aan de vacht van langslappende dieren, die op deze wijze voor de verspreiding zorgen. Het zaad kiemt direct na verspreiding.

Literatuur

Jekave (1949): Uit de jaagkieps. Maandschrift voor bijenteelt, 51: 112-113.

134

Echte koekoeksbloem (*Lychnis flos-cuculi*)

A in bloei staande plant; B bloem gezien van boven; C kroonblad met meeldraad; D losstaande meeldraden; E stuifmeelkorrel (periporaat) met korreloppervlak; F deel bloemkelk met stamper; G geopende doosvrucht; H zaad.